

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ”

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ”

галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”

для студентів V курсу факультету підготовки кадрів
для Державної пенітенціарної служби України

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 3 від 29.01.2013 р.)*

Харків
2013

Програма навчальної дисципліни “Організаційно-правові засади діяльності Державної пенітенціарної служби України в установах виконання покарань” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.03040101 “Правознавство”) для студентів V курсу факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України / уклад.: К. А. Автухов, А. Х. Степанюк, І. С. Яковець. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 15 с.

У к л а д а ч і : К. А. Автухов,
А. Х. Степанюк,
І. С. Яковець

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 5 від 15.05.2013 р.)*

1. ВСТУП

Оволодіння на належному рівні теоретичними знаннями у галузі кримінально-виконавчого права, безперечно, створює міцне підґрунтя для подальшого здійснення кримінально-виконавчої діяльності. Ознаками науки кримінально-виконавчого права є спрямованість на пізнання і використання закономірностей процесу ресоціалізації засуджених; накопичення і систематизація знань із теорії і практики виконання покарань; ведення досліджень із проблем виконання покарань.

Наука кримінально-виконавчого права вивчає одноіменну галузь права; історію розвитку виправно-трудового права і діяльність органів, які виконують кримінальні покарання; практику діяльності цих органів і установ, досвід роботи аналогічних установ у зарубіжних країнах; крім того, узагальнює і поширює позитивний досвід діяльності органів, які виконують покарання, розробляє пропозиції щодо удосконалення правових норм і практики їх застосування.

Однак не лише складність кримінально-виконавчих правовідносин впливає на організацію діяльності персоналу органів і установ виконання покарань. Сучасне суспільство вимагає від працівників не тільки знання законодавчої бази, а й наявності, крім особистісних якостей, педагогічних, психологічних, філологічних, етичних знань, практичних умінь комунікативного, аналітичного характеру, володіння технологіями педагогічної діяльності.

Працівник органів і установ виконання покарань також має будувати свою роботу з засудженими з урахуванням особливостей соціометрії їх колективу та індивідуальних рис окремих осіб.

Дисципліна “Організаційно-правові засади діяльності Державної пенітенціарної служби України в установах виконання покарань” містить систематизований виклад найбільш важливих аспектів процесу виконання кримінальних покарань та роботи з особами, які відбувають покарання в установах виконання покарань.

Мета цієї дисципліни – накопичення і систематизація

знань із теорії і практики виконання покарань, набуття студентами практичних навичок роботи з відповідною документацією для належного здійснення в подальшому функцій співробітника Державної пенітенціарної служби України.

Предметом навчальної дисципліни є систематизований виклад найбільш важливих аспектів процесу виконання кримінальних покарань та роботи з особами, які відбувають покарання в установах виконання покарань.

У результаті вивчення організаційно-правових засад діяльності Державної пенітенціарної служби України в установах виконання покарань студенти повинні:

- **знати** нормативно-законодавчу базу, що регламентує основні напрямки діяльності органів і установ виконання покарань, зокрема щодо організації і здійснення соціально-виховної роботи, застосування фізичної сили та спеціальних засобів; діяльності оперативних підрозділів і військових формувань, форм і методів проведення оперативно-розшукової роботи;

- **орієнтуватися** в сучасних методиках оцінки ступеня виправлення особи, ведення обліково-реєстраційних документів та отримання з них інформації про поведінку засудженого;

- **володіти** базовими навиками виявлення осіб, схильних до вчинення самогубства, використання методів профілактики агресії, складання характеристик та індивідуальних програм;

- **уміти** на практиці складати обліково-реєстраційні документи на засуджених, формувати особові справи, обраховувати строки покарання та розгляду матеріалів на засуджених на засіданнях комісії установи, формування пакетів документів на засуджених із приводу умовно-дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням, амністії, помилування, адміністративного нагляду тощо.

2. З М І С Т

I. СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ЗАСУДЖЕНИМИ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Напрямки та принципи соціальної роботи із засудженими. Технології соціальної роботи із засудженими. Форми та методи виховної роботи із засудженими. Основні функціональні обов'язки начальника відділення соціально-психологічної служби. Організація психологічної допомоги в установах виконання покарань, її мета, завдання та обсяг. Основні функціональні обов'язки психолога установи виконання покарань; форми, методи та способи їх виконання. Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, узятих під варту.

II. ВИЯВЛЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСІЇ ТА НЕПОКОРИ З БОКУ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ОСІБ, УЗЯТИХ ПІД ВАРТУ

Основні причини виникнення агресії серед засуджених і слідчо-заарештованих та непокори вимогам адміністрації. Профілактика і корекція агресивної поведінки. Професійні та людські якості працівника установи виконання покарань і СІЗО, які необхідні для зменшення ризику прояву агресії з боку засуджених. Дії персоналу у разі виникнення масової непокори або бунту. Військові формування та спеціальні підрозділи, їх роль у ліквідації масових заворушень і бунтів в установах виконання покарань і СІЗО. Порядок примусового годування засуджених. Профілактика та припинення злочинів терористичної спрямованості та дій, що дезорганізують діяльність установ.

III. ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ДО ЗАСУДЖЕНИХ ЗАХОДІВ ЗАОХОЧЕННЯ І СТЯГНЕННЯ

Роль заходів заохочення і стягнення в процесі виконання-відбування кримінальних покарань. Обставини, що встановлюються при вирішенні питання заохочення засуджених або накладання на них дисциплінарних стягнень. Документування порушень та заходів реагування на них. Застосування до засуджених заохочень: підстави та порядок, складання документів. Порядок виконання накладених стягнень.

IV. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ОСНОВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ЗАСУДЖЕНИМИ

Документальне оформлення проведення соціально-виховної роботи. Види журнальних обліків та порядок їх ведення. Індивідуальна програма роботи з засудженим: загальні підходи до її складання. Методика оцінки ступеня виправлення засуджених. Періодичність проведення оцінки виправлення засуджених та її значення для процесу виконання покарання. Порядок складання характеристик на засуджених. Основні вимоги до змісту характеристик на засуджених.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ТА СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРІВ

Оперативно-розшукова діяльність в установах виконання покарань і СІЗО. Правові підстави для проведення оперативно-розшукової роботи в колоніях, виправних центрах і СІЗО. Основні завдання та цілі діяльності оперативних підрозділів установ виконання покарань. Повноваження оперативних підрозділів. Форми та методи оперативної роботи. Порядок взаємодії оперативних підрозділів з іншими службами установи виконання покарань та СІЗО. Роль оперативних підрозділів при розгляді питань застосування до засуджених заходів заохочення,

стягнення, умовно-дострокового звільнення, переведення до установи іншого виду тощо.

VI. ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Правовий статус рядового і начальницького складу установ виконання покарань. Функції персоналу органів і установ виконання покарань. Нормативне регулювання проходження служби. Соціальні гарантії. Грошове та пенсійне забезпечення персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Державне страхування персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Пропозиції, заяви та скарги. Рада зборів рядового і молодшого начальницького складу підрозділу та її роль у вихованні особового складу, зміцненні дисципліни і порядку. Наставництво та його роль у вихованні й підвищенні професійного рівня особового складу. Основні права та обов'язки персоналу. Підстави та порядок застосування сили персоналом органів і установ виконання покарань і СІЗО. Атестація персоналу Державної пенітенціарної служби України. Заохочення. Дисциплінарні стягнення. Оскарження дисциплінарних стягнень. Правила носіння форменого одягу. Поняття корупції та її суспільної небезпеки. Причини та умови корупційних діянь. Додержання персоналом вимог антикорупційного законодавства. Діяльність державних органів щодо виявлення корупційних діянь в установах та притягнення винних до відповідальності. Призначення та основні завдання відділу з питань запобігання та протидії корупції і внутрішньої безпеки.

VII. ПОРЯДОК ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Види строків, які підлягають визначенню та обрахуванню в процесі виконання кримінальних покарань. Загальні підходи до обрахування строків (астрономічне та процесуальне обчислення). Строки вступу в законну силу рішень судів. Порядок

зарахування до строку покарання часу перебування під вартою, періоду затримання тощо. Правила обрахування строку в днях, місяцях і роках. Обчислення закінчення строку покарання та дати звільнення, строків додаткових покарань. Визначення частини строку покарання, яку засудженому необхідно відбути для застосування умовно-дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, амністії тощо.

VIII. ВЕДЕННЯ ОБЛІКОВИХ ДОКУМЕНТІВ НА ЗАСУДЖЕНИХ. ФОРМУВАННЯ ОСОБОВИХ СПРАВ ТА КАРТКОВИХ ОБЛІКІВ

Підстави та порядок етапування засуджених. Оформлення документів на етапування. Основні карткові та журнальні обліки, які складаються на особу в СІЗО і установах виконання покарань. Порядок формування та ведення особової справи на засудженого. Складові частини особової справи засудженого. Звіряння даних про особу в різних документах та методи усунення виявлених “дефектів”. Поняття про діловодство. Нормативне регулювання та загальні положення здійснення діловодства в органах та установах виконання покарань, слідчих ізоляторах ДПтС України. Види документів за ознаками класифікації та групами. Вимоги до бланків, оформлення реквізитів і тексту документа.

IX. РОБОТА З ОСОБОВИМИ СПРАВАМИ ЗАСУДЖЕНИХ. МЕТОДИКА ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОСОБУ ТА ЇЇ ПОВЕДІНКУ З ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ

Особова справа як основне джерело інформації про засудженого. Перелік документів і матеріалів, які зберігаються в особовій справі. Складові частини особової справи. Порядок долучення документів до особових справ засуджених. Основні джерела надходження документів для долучення до особових справ, перевірка їх достовірності. Вирок суду як джерело даних про особу. Інформація про попередні судимості, їх погашення,

зняття. Відомості про рідних та інші обставини, що характеризують особу засудженого. Формування другої частини особової справи. Правила долучення та вилучення документів. Змістовне наповнення матеріалів на засуджених.

X. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛІВ, ЯКІ ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ЗАСУДЖЕНИХ

Порядок підготовки документів на засуджених для розгляду питань на засіданні комісії установи щодо умовно-дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, переведення до установи іншого виду. Довідка з особової справи (зміст та правила складання), довідка про заохочення та стягнення, опитувальний лист, характеристика, довідка про майновий позов та його відшкодування, медична довідка тощо. Фабула справи: порядок її визначення і значення при складанні матеріалів.

XI. ЗВІЛЬНЕННЯ З УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ ТА СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРІВ НА ПІДСТАВІ АМНІСТІЇ І ПОМИЛУВАННЯ

Поняття амністії і помилування як підстав звільнення. Порядок застосування амністії та подання матеріалів для розгляду питання про помилування. Компетенція державних органів і посадових осіб щодо застосування амністії і помилування. Складання документів для застосування амністії й помилування. Документальне оформлення процедури звільнення засудженого. Заповнення довідки про звільнення.

XII. ПІДГОТОВКА ТА ПОДАННЯ ДО СУДУ МАТЕРІАЛІВ НА ВСТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ, ЩО ЗВІЛЬНЯЮТЬСЯ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛИ

Визначення засуджених, які за формальними ознаками підпадають під встановлення адміністративного нагляду.

Підстави для внесення подання до суду щодо встановлення адміністративного нагляду. Характеристика поведінки засудженого як підстава для встановлення адміністративного нагляду. Оформлення подання та інших матеріалів для встановлення адміністративного нагляду. Загальні вимоги до оформлення матеріалів: їх повнота, точність, відповідність висновків працівників установи матеріалам справи та даним про поведінку засудженого в період відбування покарання. Строки підготовки та подання матеріалів до суду. Випадки скорочення строків підготовки та подання матеріалів до суду.

3. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Кримінально-виконавчий кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 3. – Ст. 21.

Кримінальний кодекс України // Там же. – 2001. – № 2, 5. – Ст. 131.

Кримінально-процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.

Кримінальний процесуальний кодекс України // Уряд, кур'єр. – 2012. – № 99.

Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.

Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України // Там же. – 2006. – № 29. – Ст. 245.

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Там же. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України // Там же. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

Про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: інструкція, затв. спільним наказом МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 4 листоп. 2003 р. № 1303/203 // Офіц. вісн. України. – 2004. – Ст. 103.

Про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: положення, затв. постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 лип. 1991 р. № 114.

Про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів: інструкція, затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 р. № 847/5 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 28. – Ст. 1066.

Про затвердження нормативно-правових актів з питань тримання і поведінки осіб, узятих під варту, і засуджених у слідчих ізоляторах Державного департаменту України з питань

виконання покарань: наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 20.09.2000 р. № 192 // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 44. – Ст. 1910.

Про психологічну службу установи виконання покарань: положення, затв. наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 17 берез. 2000 р. № 33 // 36. норматив.-прав. актів з кримін.-виконав. права України. – Х.: Харків юрид., 2008. – С. 413-415.

Про психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора: положення, затв. наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань від 05 черв. 2007 р. № 145 // Там же. – С. 410-413.

Про затвердження Інструкції про порядок розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Регіональну комісію з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Апеляційну комісію Державної пенітенціарної служби України з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі: наказ Міністерства юстиції України від 08.02.2012 р. №222/5 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 14. – Ст. 524.

Положення про Державну пенітенціарну службу України: затв. Указом Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 394/2011 // Офіц. вісн. Президента України. – 2011. – № 9. – Ст. 538.

Порядок взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: затв. спільним наказом Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства внутрішніх справ України від 28.03.2012 р. № 478/5/180/375/212/258 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 28. – Ст. 1066

Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: наказ Державного департаменту України з питань

виконання покарань від 25.12.2003 р. № 275 // Офіц. вісн. України. – 2003. – Ст. 2898.

Яковець І. С. Організаційно-правові засади діяльності державної пенітенціарної служби України в установах виконання покарань / І. С. Яковець, К. А. Автухов; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2013. – 160 с.

Автухов К. А. Особливості діяльності окремих підрозділів кримінально-виконавчої системи : навч. посіб. / К. А. Автухов, О. В. Ткачева, І. С. Яковець; за ред. А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2012. – 152 с.

Гель А. П. Кримінально-виконавче право України: навч. посіб. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, І. С. Яковець; за ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 624 с.

Європейські пенітенціарні правила: переглянутий текст Європейських мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими // Закон і обов'язок. – 2006. – № 32-33. – С. 5-12.

Засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі: моногр. / за заг. ред. А.Х. Степанюка. – Х.: Кроссруд, 2011. – 323 с.

Козлов П. П. Режим виконання кримінальних покарань: моногр. / П. П. Козлов, Ю. В. Нікітін, Л. О. Стрелков. – К.: КНТ, 2008. – 272 с.

Кримінально-виконавче право: Загальна та Особлива частини: підруч. / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодєд та ін.; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2011. – 328 с.

Кримінально-виконавче право України: підруч. / О. М. Джу́жа, І. Б. Багати́рьов, О. Г. Колб, В. В. Васи́левич та ін.; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К.: Атіка, 2010. – 752 с.

Кримінально-виконавчий кодекс України: наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. В. Коваленка, А. Х. Степанюка. – К.: Атіка, 2012. – 492 с.

Лисодєд О. В. Термінологічний довідник із застосування кримінально-виконавчого законодавства / О. В. Лисодєд, М. П. Черненко; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – Х.: Кроссруд, 2010. – 92 с.

Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та ін.; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

Організація роботи персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України з підготовки засуджених до звільнення: наук.-практ. посіб. / В. І. Борисов, А. В. Байлов, В. С. Батиргарєєва та ін. – Х.: ХНУВС, 2010. – 332.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ
ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ”

галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”

для студентів V курсу факультету підготовки кадрів
для Державної пенітенціарної служби України

У к л а д а ч і: АВТУХОВ Костянтин Анатолійович,
СТЕПАНЮК Анатолій Хомич,
ЯКОВЕЦЬ Ірина Станіславівна

Відповідальний за випуск *В. В. Голіна*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2013

Підп. до друку 23.05.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,94. Облік.-вид. арк. 0,46. Вид. № 362.
Тираж 50 прим. Зам. № 4433. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.